

**ประสบการณ์การตัดสินใจเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรม
ชมรมผู้สูงอายุของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง:
การวิจัยเชิงคุณภาพ
Experiences of Determining Participation in Elderly
Club Activities of Older People Living in Urban Areas:
A Qualitative Study**

อศนี วันชัย* นันทา พิริยะกุลกิจ** กัลยา ศรีมหันต์***

Ausanee Wanchai* Nanta Piriyaakunkit** Kunlaya Srimahunt***

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การตัดสินใจเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ของผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเมือง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้สูงอายุที่เป็นและไม่ใช่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เขตเทศบาลนครพิษณุโลก ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 30 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีของจืออจี

ผลวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุเขตเมืองตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ มี 2 ปัจจัย คือ 1) การชักชวนของผู้อื่น เช่น เพื่อน บุคลากรทางสุขภาพและสมาชิกในครอบครัว 2) เห็นว่ามีประโยชน์กับตนเอง คือ ได้ความรู้เพื่อดูแลตนเอง ได้เพื่อนและได้รับความสนุกสนาน ส่วนสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุเขตเมืองตัดสินใจไม่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ มี 2 ปัจจัย คือ 1) การมีภาระรับผิดชอบ คือ มีงานประจำที่ต้องทำและมีภาระในการดูแลสมาชิกในครอบครัว และ 2) การบริการของชมรมยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ เช่น การประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึงขาดการอำนวยความสะดวกด้านรถรับ-ส่ง และกิจกรรมที่ไม่หลากหลาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและครอบครัวตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม 2) ขยายพื้นที่ในการทำกิจกรรมของชมรม และ 3) เพิ่มกิจกรรมให้หลากหลายขึ้น เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ และอำนวยความสะดวกในการรับ-ส่งผู้สูงอายุที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรม

คำสำคัญ: ปัจจัย การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม ชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ

Received: December 11, 2018 Revised: August 14, 2019 Accepted: October, 2019

* Corresponding Author, อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พุทธชินราช, E-mail: wasanee@hotmail.com

* Nurse Instructor, Boromarajonani College of Nursing Buddhachinaraj , E-mail: wasanee@hotmail.com

** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ, ศูนย์สุขภาพชุมชน มหานุภาพ, เทศบาลนครพิษณุโลก E-mail: my_nanta@hotmail.com

** Registered Nurse, Mahanupap Health Center, Phitsanulok Municipality E-mail: my_nanta@hotmail.com

*** อาจารย์, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี E-mail: kunlaya_bcnr@hotmail.com

*** Nurse Instructor, Boromarajonani College of Nursing Ratchaburi E-mail: kunlaya_bcnr@hotmail.com

Abstract

This phenomenological research aimed to explore the experience of determining participation in elderly club activities of older people living in the urban areas. The participants were 30 older people, both members and non-members of the elderly clubs living in Phitsanulok in 2018. Data were collected by using in-depth interviews. Data were analyzed by using the Giogi's method.

The results of the study showed that factors of determining participation in the activities could be categorized into 2 main factors: 1) persuasion of others including friends, health care providers, and family members, and 2) perceptions that it would be useful for themselves such as gaining knowledge for self-care, making friends, and having fun. Reasons of choosing not to participate in activities could be categorized into 2 main factors: 1) having responsibilities or routine work to do or taking care of family members, and 2) services from the club did not meet their needs, such as incomprehensive public relations, not providing a shuttle bus for members, and limited types of activities.

The researchers have the following suggestions: 1) encourage elders and families to realize the importance of participating in social activities, 2) expand the area for activities of the club, and 3) increase the variety of activities, public relations channels, and facilitation of the shuttle bus for those who want to participate.

Keywords: factors, determining participation, elder club, older people

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถิติประชากรของประเทศไทย พบว่า ในปี 2560 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรสูงอายุที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปประมาณ 10 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.45 ของประชากรทั้งหมด¹ นอกจากนี้ยังมีสถิติที่น่าสนใจ คือ สัดส่วนของประชากรสูงอายุวัยปลาย ซึ่งหมายถึงอายุ 80 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน กล่าวคือ สัดส่วนของผู้สูงอายุวัยปลายจะเพิ่มจากประมาณ

ร้อยละ 12.7 ของประชากรสูงอายุทั้งหมดเป็นเกือบ 1 ใน 5 ของประชากรสูงอายุ² และแนวโน้มประชากรสูงอายุไทยจะอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลหรือเขตเมืองเพิ่มขึ้น โดยในปี 2583 จะมีประชากรสูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นเป็น 11.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 59.8 จากเดิมในปี 2553 ที่มีเพียงจำนวน 3.3 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.7 เนื่องจากแนวโน้มการเติบโตของประชากรเมืองในประเทศไทยมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น

นั่นเอง²

ประเด็นการเพิ่มสัดส่วนของผู้สูงอายุดังกล่าวข้างต้น ย่อมหมายถึงภาระของรัฐ ชุมชน และครอบครัวในการดูแลสุขภาพ ค่าใช้จ่ายในการยังชีพ และการดูแลเกี่ยวกับการอยู่อาศัยที่เหมาะสมที่จะต้องสูงขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพหลายด้านมากกว่ากลุ่มวัยอื่นๆ เช่น ข้อเข่าเสื่อม ปัญหาการได้ยิน ภาวะสมองเสื่อม ภาวะซึมเศร้า³ อย่างไรก็ตามยังคงมีผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งที่มีศักยภาพสูง มีสุขภาพแข็งแรง ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ ควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมด้านสุขภาพและการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนสมาชิกในรูปของการดำเนินการชมรมผู้สูงอายุนั่นเอง⁴ เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพที่ดีขึ้นได้⁵

อย่างไรก็ตามในปีงบประมาณ 2560 จากข้อมูลพบจำนวนผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีจำนวนทั้งสิ้น 13,626 คน และโดยในพื้นที่โซน 2 ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์สุขภาพชุมชนมณฑลภาว ครอบคลุม 14 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดหนองบัว ชุมชนกัลยาณมิตร ชุมชนมหาจักรพรรดิ ชุมชนมาลาเบียง ชุมชนราเมศวร ชุมชนชาญเวชกิจ ชุมชนรถไฟสามัคคี ชุมชนวิสุทธิกษัตริย์ ชุมชนวิเศษไชยชาญ ชุมชนพระองค์ดำ ชุมชนราชพฤกษ์ ชุมชนพุทธบูชา ชุมชนเจ้าพระยา และชุมชนมหาธรรมราชา มีผู้สูงอายุจำนวน 3,377 คน แต่พบว่าจำนวนสมาชิกในชมรมของศูนย์สุขภาพชุมชนมณฑลภาวที่ลงทะเบียนไว้เมื่อตรวจสอบข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2560 มีเพียงจำนวน 133 คน⁶ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุที่เข้ามาเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุศูนย์

สุขภาพชุมชนมณฑลภาวมีเพียงร้อยละ 3.93 เมื่อเทียบกับจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมดในพื้นที่โซน 2

ทั้งนี้การตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยทางด้านตัวผู้สูงอายุเอง เช่น การมีปัญหาทางสุขภาพ ภาวะสูงอายุทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีปัญหาทางด้านการเงิน และ 2) ปัจจัยทางสังคม เช่น การขาดการช่วยเหลือจากสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน ความยากลำบากในการเดินทาง เป็นต้น⁷ ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุพบว่า เหตุจูงใจที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ คือ ส่วนใหญ่ต้องการเพื่อนมีความสุขสนุก ได้ความรู้ และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าให้ตนเอง⁸ ส่วนปัจจัยที่อาจเป็นอุปสรรคในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุสำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง คือ วิถีชีวิตคนเมืองเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเครือญาติและเพื่อนบ้าน เมื่อเทียบกับคนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท⁹ ดังการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่าปัญหาอุปสรรคของการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเขตเมือง คือ ผู้สูงอายุบางรายมีข้อจำกัดด้านสุขภาพและด้านครอบครัวส่วนใหญ่ผู้สูงอายุต้องดูแลหลานที่บ้าน เนื่องจากบุตรไปทำงานนอกบ้านทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุได้ และยิ่งบุตรหลานไม่เห็นความสำคัญดังกล่าวแล้วการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุจึงเป็นไปได้น้อย¹⁰

ทั้งนี้ผลกระทบที่ตามมาจากการที่ผู้สูงอายุตัดสินใจไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมหรือกิจกรรม

ที่ชมรมผู้สูงอายุจัดขึ้นนั้นส่งผลกระทบกับผู้สูงอายุโดยตรง เช่น ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเหงา ซึมเศร้า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง ความจำเสื่อม และการรับรู้ลดลง¹¹ ดังนั้นบุคลากรสาธารณสุขจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่จัดขึ้นโดยชมรมผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุดังกล่าวอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เหมาะสมกับบริบทของประชากรผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยจึงสนใจค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การตัดสินใจเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology)

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน 14 ชุมชนในเขต

เทศบาลนครพิษณุโลก ในปี 2561 จำนวน 3,377 คน

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของเทศบาลนครพิษณุโลก ในปี 2561 จำนวน 15 คน และผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของเทศบาลนครพิษณุโลก ในปี 2561 จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่ใช่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมถึงประสบการณ์การตัดสินใจเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ทั้งสองด้าน การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้ตามเกณฑ์การคัดเลือก (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก (inclusion criteria) ดังนี้ (1) อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (2) อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกมาอย่างน้อย 1 ปี (3) ไม่เป็นผู้สูงอายุที่ติดเตียงหรือมีปัญหาสุขภาพที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น อัมพาต (4) สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยเข้าใจ (5) ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย ส่วนเกณฑ์การคัดออก (exclusion criteria) มีดังนี้ (1) มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกแต่ไม่มีบุคคลนั้นอาศัยอยู่ในระหว่างเก็บข้อมูลวิจัย (2) มีการเจ็บป่วยที่รุนแรงหรือมีปัญหาสุขภาพในระหว่างการเก็บข้อมูล และ (3) มีการย้ายถิ่นฐานที่อยู่ในช่วงระยะเวลาที่เก็บข้อมูลวิจัย ส่วนการเข้าถึงตัวอย่างแต่ละราย ผู้วิจัยใช้วิธีการบอกต่อ (snowball) โดยในขั้นตอนแรกผู้วิจัยค้นหาผู้ให้ข้อมูลรายแรกจากทั้งผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกและไม่ใช่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ แล้วจึงสอบถามถึงผู้ให้ข้อมูลรายถัดไปจากผู้ให้ข้อมูลรายแรก และ

ดำเนินการแบบนี้ไปเรื่อยๆ จนครบตามจำนวนที่ต้องการหรือจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส

2. แนวการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์การตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แนวคำถามเป็นคำถามปลายเปิดตั้งแต่การแสวงหาความรู้หรือข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ปัจจัยในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหรือส่งเสริมให้ตัดสินใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จนถึงข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุงการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ

ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้สูงอายุ จำนวน 3 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่มีการปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก โน 1 จำนวน 3 คนก่อนที่จะนำมาใช้จริง

การพิทักษ์สิทธิผู้ถูกวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เครือข่ายภูมิภาคมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยผู้วิจัยมีแบบอธิบายและยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย พร้อมทั้งการอธิบายรายละเอียดของการวิจัยและบทบาทของการเข้า

ร่วมการวิจัย และเปิดโอกาสให้ซักถามจนเข้าใจก่อนขอรับความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย มีการชี้แจงการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นความลับ การใช้รหัสแทนชื่อจริง และเพิกถอนสิทธิ์จะถูกลบเมื่อสิ้นสุดการวิจัย การนำเสนอผลการวิจัยจะนำเสนอโดยภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือถึงนายกเทศบาลนครพิษณุโลกเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย เมื่อได้รับอนุญาต ผู้วิจัยเข้าพบผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลเอง โดยแจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและอธิบายการตอบแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยก่อนขอรับความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยการลงนามยินยอมเข้าร่วมการวิจัยตามแบบฟอร์มที่จัดทำขึ้น จากนั้นผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลรายบุคคลโดยใช้แนวการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ใช้ระยะเวลาประมาณ 30 ถึง 60 นาที ระหว่างการสนทนาผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเทปการสนทนา และจับประเด็นของข้อมูลและบันทึกโดยการสรุปสั้นๆ ภายหลังการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะถอดเทปการสนทนาและพิมพ์เป็นอักษรแบบคำต่อคำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดของจีออจี้ (Giorgi's method)¹² แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) อ่านข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้รับรู้ในภาพรวม 2) แยกข้อความ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาออกจากคำบรรยายของผู้ให้ข้อมูล 3) เชื่อมโยงกับความ

เข้าใจทางจิตวิทยาในแต่ละหน่วยของความหมาย
4) สังเคราะห์หน่วยความหมายทั้งหมดที่ได้ให้มีความสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล โดยมีผู้วิจัยหลักเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลก่อนจากนั้นตรวจสอบความตรงกันโดยทีมวิจัย

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (Trustworthiness)

เพื่อให้งานวิจัยมีคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบงานวิจัยคุณภาพ ดังนี้ คือ ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลซ้ำกับผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยสรุปเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันความถูกต้องในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบจากสมาชิกผู้ร่วมทีมวิจัย โดยทีมผู้วิจัยจะมีการนัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและความคิดเห็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้วิจัยทุกคนจะอ่านบทสัมภาษณ์ที่ได้รับการถอดเทปจากการบันทึกแบบคำต่อคำ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพว่าตรงกันหรือไม่¹³

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมี 30 ราย ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 15 ราย และผู้ให้ข้อมูลที่ไม่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 15 ราย โดยผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ใช่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 80.00 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 73.33 และมีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 60.00 และผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ

86.67 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 53.33 และมีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 53.33

การตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ สามารถจำแนกสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ได้ 2 ปัจจัย ดังนี้ 1) การชักชวนของผู้อื่น และ 2) เห็นว่ามีประโยชน์กับตนเอง ส่วนสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุตัดสินใจไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ คือ 1) การมีภาระรับผิดชอบ และ 2) ลักษณะการบริการจากชมรมผู้สูงอายุที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

1) การชักชวนของผู้อื่น

สำหรับปัจจัยด้านนี้ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า บุคคลที่มาชักชวนให้เข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ สามารถจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ เพื่อน เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรทางสุขภาพ และสมาชิกในครอบครัวตามลำดับ โดยผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุหลายรายให้ข้อมูลตรงกันว่าเพื่อนบ้านเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมากที่สุด ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล 2 ราย ดังนี้

“มีเพื่อนชักชวนให้ไปสนุก ไปคุยกัน ได้แบ่งปันความรู้กัน มีกิจกรรมร่วมกัน” (สมาชิกรายที่ 3)

“มีเพื่อนสม. มาชวนไป บอกว่าไปออกกำลังกาย สวดมนต์ ไหว้พระ เต็มรั้วกัน” (สมาชิกรายที่ 4)

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุจากการเชิญชวนของเจ้าหน้าที่ทางสุขภาพ อาทิ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกชมรมฯ รายที่ 1 และ 9

“เข้ามาร่วมเพราะได้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ ว่ามีกิจกรรมมากมาย ทำให้ไม่เหงา” (สมาชิก รายที่ 1)

“พยาบาลเขามาชวนเพราะไปรักษาที่ศูนย์นี้เลยเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมนี้ด้วย” (สมาชิก รายที่ 9)

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้รับการเชิญชวนจากบุคคลนอกบ้าน แต่ก็มีผู้สูงอายุบางส่วนที่ตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุเนื่องจากสมาชิกในครอบครัว ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล 2 ราย ดังนี้ คือ

“แม่บ้านบอกว่าทำไมถึงไม่ไป เวลานี้ว่างงานแล้วเราควรหาเพื่อนพูดเพื่อนคุยแก้เหงา” (สมาชิก รายที่ 5)

“ลูกสาวแนะนำว่าให้ไปเข้าชมรมผู้สูงอายุจะได้ไปสังสรรค์กับคนอื่นเขาบ้าง” (สมาชิก รายที่ 10)

2) เห็นว่ามีประโยชน์กับตนเอง

สำหรับปัจจัยด้านนี้ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า เหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจที่จะเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุสามารถ จำแนกเป็น 3 กลุ่มย่อย ดังนี้ คือ ได้สาระความรู้ในการดูแลตนเอง ได้เพื่อน และได้รับความสนุกสนาน โดยในด้านของการได้สาระความรู้ในการดูแลตนเอง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะประทับใจในเรื่องการดูแลตนเองทั่วไป โดยเฉพาะวิธีการออกกำลังกาย ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ได้ความรู้การออกกำลังกาย การใช้สมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ ชอบทุกกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่จัด กลับบ้านมาเราก็มายืดเหยียดกล้ามเนื้อต่อที่

บ้านที่เราจำได้” (สมาชิก รายที่ 6)

“ชอบกิจกรรมออกกำลังกายเพราะเราได้นำไปปฏิบัติที่บ้านได้” (สมาชิก รายที่ 10)

ส่วนประโยชน์ของการเข้าชมรมผู้สูงอายุในเรื่องของการได้เพื่อน ส่วนใหญ่จะเป็นในแง่ของการมีคนพูดคุย ไม่รู้สึกเหงา ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ทำให้เรามีเพื่อนมากขึ้น จากคนที่ไม่ค่อยพูดแต่พอเข้าไปร่วมในชมรมทำให้พูดเก่งมากขึ้น ซึ่งช่วยในการทำงานกระจายข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น” (สมาชิก รายที่ 11)

“มีเพื่อนหลากหลายมากขึ้น เกิดความสนุกสนาน ทำให้รู้สึกว่าเราไม่ถูกทอดทิ้ง” (สมาชิก รายที่ 13)

ซึ่งสอดคล้องกับประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในประเด็นของการได้รับความสนุกสนาน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล 2 ราย ดังนี้

“เริ่มต้นด้วยการสวดมนต์ดี ชอบทุกกิจกรรมรู้สึกเพลิดเพลิน สบายอกสบายใจ” (สมาชิก รายที่ 4)

“สนุกสนานเฮฮา ชอบทุกกิจกรรมเพราะมันสบายๆ ได้หัวเราะ ถ้าเราอยู่บ้านเราก็ไม่ได้หัวเราะกับใคร เราอยู่บ้านเราก็ไม่ได้ทำกิจกรรมเหล่านี้ได้พบเพื่อน รู้จักคนที่ไม่เคยรู้จัก” (สมาชิก รายที่ 8)

สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุตัดสินใจไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

1) การมีภาระรับผิดชอบ

สำหรับปัจจัยด้านนี้ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ตัดสินใจไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิก

ชมรมผู้สูงอายุ โดยสามารถจำแนกเป็น 2 กลุ่มย่อย ดังนี้ คือ มีงานประจำที่ต้องทำ และมีการในการดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น ผู้สูงอายุหรือเด็ก ดังจะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีภารกิจที่ต้องดำเนินการในชีวิตประจำวันเพื่อหาเลี้ยงชีพ เช่น ผู้ให้ข้อมูล 2 ราย

“มีงานทำ ภาระหน้าที่ ซ่อมรถมอเตอร์ไซด์” (ไม่เป็นสมาชิกรายที่ 1)

“ไม่มีเวลางานยุ่ง ต้องเย็บผ้า” (ไม่เป็นสมาชิกรายที่ 2)

หรือในบางรายไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุได้เนื่องจากมีภาระในการดูแลสมาชิกในครอบครัว ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล 2 ราย ดังนี้

“อยากไป แต่กลัวเวลา ถ้ากำหนดเวลาเลยเราติดธุระ และมีการจะต้องดูแลหลาน และห่วงพ่อที่อายุมากแล้ว” (ไม่เป็นสมาชิกรายที่ 8)

“ต้องดูแลสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุ” (ไม่เป็นสมาชิกรายที่ 10)

2) ลักษณะการบริการจากชมรมผู้สูงอายุที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ

ผู้ให้ข้อมูลระบุความต้องการการบริการจากชมรมผู้สูงอายุที่อาจส่งผลให้เปลี่ยนการตัดสินใจจากไม่เข้าร่วมเป็นเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุมากขึ้น สามารถจำแนกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ คือ 1) การบริหารจัดการชมรมให้มีประสิทธิภาพ และ 2) การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย

โดยในด้านการบริหารจัดการชมรมให้มีประสิทธิภาพ มีข้อเสนอแนะย่อย จำแนกออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1.1) การเพิ่มการประชาสัมพันธ์ชมรมให้ทั่วถึง เนื่องจากบุคคลภายนอกอาจจะยัง

ไม่ทราบข้อมูลของชมรมฯ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ให้ถึงกลุ่มเป้าหมาย” (สมาชิกรายที่ 8)

“ให้เน้นการประชาสัมพันธ์เพราะคนในตลาดไม่ทราบข้อมูล ถ้าเขาทราบเขาก็จะมาร่วม” (สมาชิกราย ที่ 12)

และ 1.2) การอำนวยความสะดวกให้สมาชิกชมรม คือ การจัดรถรับ-ส่งสมาชิก และการขยายพื้นที่ในการจัดกิจกรรมสำหรับสมาชิก ตามลำดับดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ไม่มีใครไปส่ง ทำให้ไม่ได้ไปต่อเนื่อง ถ้ามีรถรับส่งจะดีมาก” (สมาชิกรายที่ 3)

“อยากให้มีรถมารับ เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนลูกหลานไม่ว่างไปส่ง” (สมาชิกรายที่ 12)

“ผู้สูงอายุประสบปัญหาเรื่องการเดินทาง ไม่มีลูกหลานมาส่งเลยไม่สามารถมาร่วมได้ จึงควรมีการรับส่งสมาชิกที่จะมาร่วมกิจกรรม” (ไม่เป็นสมาชิกรายที่ 9)

“สถานที่ค่อนข้างคับแคบ ถ้าสามารถขยายพื้นที่ได้จะดีมาก” (สมาชิกรายที่ 7)

“สถานที่ค่อนข้างแออัด บางกิจกรรมต้องแบ่งกลุ่มทำให้แออัด ถ้าสถานที่โล่งกว้าง บรรยายภาคก็จะดี” (ไม่เป็นสมาชิกรายที่ 8)

ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าควรมีการเพิ่มกิจกรรมให้หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ การสอนงานฝีมือ หรือการเพิ่มกิจกรรมการออกกำลังกาย และการพาสมาชิกไปทัศนศึกษาดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

“เพิ่มวิทยากรที่หลากหลายด้านต่างๆ ให้คำแนะนำในเรื่องการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุให้มากขึ้น

ทุกๆด้าน และให้เข้าใจวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ให้มากกว่านี้” (สมาชิกรายที่ 15)

“อยากให้เน้นงานฝีมือทำกิจกรรมสอนงาน ประดิษฐ์ของใช้ เช่น ตะกร้า กระเป๋าค่า ของใช้ต่างๆ มีครูสอน” (สมาชิกรายที่ 6)

“เน้นให้ออกกำลังกายมากขึ้น ให้พึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระผู้อื่น” (สมาชิกรายที่ 6)

“อยากให้พาผู้สูงอายุไปเที่ยวที่ต่างๆ” (สมาชิกรายที่ 4)

การอภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) การชักชวนของผู้อื่น และ 2) เห็นว่ากิจกรรมมีประโยชน์กับตนเอง ส่วนสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองตัดสินใจไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) การมีภาระรับผิดชอบ และ 2) ลักษณะการบริการจากชมรมผู้สูงอายุที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ

ทั้งนี้ในส่วนของการชักชวนจากผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุบุคคลที่มีอิทธิพลในการชักชวนให้เข้าร่วมกลุ่มกับชมรมผู้สูงอายุ ได้แก่ เพื่อน เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรทางสุขภาพ และสมาชิกในครอบครัวตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมืองแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยเสริมหรือเป็นอุปสรรคในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ คือ การที่บุตรหลานเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมของ

ชมรมผู้สูงอายุหรือไม่ ถ้าลูกหลานไม่เห็นความสำคัญก็อาจมีผลทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุได้¹⁰ การวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมที่กล่าวว่าแรงสนับสนุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการที่จะทำให้ผู้สูงอายุแสดงศักยภาพของตนเองในการที่จะใช้ชีวิตอย่างมีอิสระอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเมื่อผู้สูงอายุรับรู้ว่าตนเองได้รับการช่วยเหลือด้วยความรัก ความเอื้ออาทร มีอุปกรณ์ในการช่วยเหลือตนเองอย่างพร้อมเพรียงจะส่งผลให้ผู้สูงอายุเหล่านี้มีความพร้อมและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น¹⁴

และปัจจัยต่อมาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง คือ การพิจารณาว่ากิจกรรมนั้นมีประโยชน์กับตนเองหรือไม่ กล่าวคือ การพิจารณาว่าการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุทำให้ได้สาระความรู้ในการดูแลตนเองหรือไม่ การพิจารณาว่าทำให้ได้เพื่อนเพิ่มขึ้นหรือไม่ และทำให้ตนเองได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลินหรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าชมรมผู้สูงอายุถือเป็นช่องทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกับคนวัยเดียวกัน ช่วยกันคิดและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุรอบด้าน และช่วยเหลือผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองไม่ได้ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกจะทำให้ผู้สูงอายุคลายเหงา คลายเครียด มีความสุข เห็นคุณค่าของตนเองและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น¹⁵ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าเหตุผลใจที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ในจังหวัดขอนแก่น คือ ส่วนใหญ่ต้องการเพื่อน รู้สึกมีความสุขและให้เกียรติกัน

มีความสุขสนุก ได้ความรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเพิ่มคุณค่าให้ตนเอง⁸ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีแห่งความคาดหวัง (expectancy-value theory) ที่เชื่อว่าเมื่อบุคคลรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของตนเองจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี เกิด ประโยชน์กับตนเอง บุคคลนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม¹⁶

ส่วนปัจจัยในการพิจารณาไม่เข้าร่วมเป็น สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน เขตเมือง คือการพิจารณาว่าตนเองมีภาระหน้าที่ ที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งในส่วนที่เป็นงานประจำที่ ต้องทำ เช่น การทำมาหาเลี้ยงชีพและภาระรับ รับผิดชอบในการดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น ผู้สูง อายุหรือเด็ก ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการ วิจัยที่ศึกษากิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของ ชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมืองแห่งหนึ่งในกรุงเทพ-มหานคร พบว่า ปัญหาอุปสรรคประการหนึ่ง ที่ทำให้ผู้สูงอายุมาเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมฯ น้อย คือ ผู้สูงอายุบางรายต้องดูแลหลานที่บ้าน เนื่องจาก บุตรไปทำงานนอกบ้านทำให้ไม่สามารถเข้าร่วม กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุได้¹⁰ รวมทั้งยังสอดคล้อง กับงานวิจัยที่พบว่าปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่ง ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรม ผู้สูงอายุของคณะกรรมการ ชมรมผู้สูงอายุ ในเขต กรุงเทพมหานคร คือ การมีภาระในการดูแล ครอบครัวย และการมีภาระในการประกอบกิจกรรม อื่นๆ¹⁷ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี บทบาท (role theory) ที่เชื่อว่าในผู้สูงอายุหลาย คน การเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับในเวลาเดียวกันจะ ทำให้เขาได้รับโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ในสังคมมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุบาง รายไม่มีโอกาสที่จะแสดงบทบาททั้งสองอย่างใน

เวลาเดียวกัน จึงทำให้ขาดโอกาสในการเข้าร่วม กิจกรรมทางสังคมกับผู้อื่นได้¹⁸

นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองยัง ระบุสาเหตุที่ส่งผลต่อการตัดสินใจไม่เข้าร่วม กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ คือ การจัดบริการจาก ชมรมผู้สูงอายุที่อาจไม่สอดคล้องกับความต้องการ ของตน จำแนกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้ คือ 1) ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการชมรม ได้แก่ 1.1) เพิ่มการประชาสัมพันธ์ชมรมให้ทั่วถึง และ 1.2) การอำนวยความสะดวกให้สมาชิกชมรมด้าน การจัดรถรับ-ส่ง และการขยายพื้นที่ในการทำ กิจกรรม ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ การศึกษาที่พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชมรมผู้สูงอายุ ประสบผลสำเร็จแบบยั่งยืน ต่อเนื่อง คือการมีการ บริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีกิจกรรมที่ตอบ สสนองความต้องการของสมาชิก และสถานที่ตั้ง ชมรมอยู่ในพื้นที่ที่สมาชิกเดินทางไปร่วมกิจกรรม ได้สะดวก¹⁹ และยังสอดคล้องกับการวิจัยที่ศึกษา ความต้องการของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรม ชมรมผู้สูงอายุ ตำบลนาตุน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุในการเข้าร่วม กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ คือ ต้องการให้ชมรม ผู้สูงอายุมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชมรมให้ รับทราบล่วงหน้า เพื่อให้ได้มีเวลาเตรียมตัวเข้าร่วม กิจกรรมและรวมทั้งการให้การสนับสนุนจากผู้นำ ชุมชน สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินทางไปร่วม กิจกรรมได้ให้มรถรับ-ส่ง²⁰ และรวมทั้งสอดคล้อง กับงานวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การทำกิจกรรม ของชมรมผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จ คือ 1) การ บริหารจัดการชมรมที่มีประสิทธิภาพ การจัดระบบ งานที่เป็นระเบียบแบบแผน 2) การประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ

เสียงตามสายของชุมชน หรือการประชาสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวโดยทีมสมาชิกชมรม และแม้กระทั่งการประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊กเพื่อให้สมาชิกและบุคคลภายนอกได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของชมรมฯ และ 3) สถานที่ในการดำเนินการจัดกิจกรรมที่กว้างขวาง มีอุปกรณ์ต่างๆ พร้อมใช้ และรองรับจำนวนสมาชิกได้อย่างเพียงพอ²¹ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดองค์การอนามัยโลกที่เสนอแนวคิดว่าการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรจะช่วยส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุมากขึ้น ทั้งนี้บรรยากาศที่เป็นมิตรดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าเฉพาะลักษณะกิจกรรมที่พร้อมตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ แต่หมายรวมถึงโอกาสการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น การจัดรถรับ-ส่ง หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ นั่นเอง²²

ส่วนลักษณะของการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างเสนอความต้องการการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ และการสอนงานฝีมือ หรือการเพิ่มกิจกรรมการออกกำลังกาย และการพาสมาชิกไปทัศนศึกษา ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัย ที่พบว่าผู้สูงอายุ ตำบลนาตุน จังหวัดมหาสารคาม ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมในด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านการจักสาน และการทอดผ้า²⁰ ทั้งนี้จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่าเหตุผลที่ผู้สูงอายุต้องการทำงานนั้นมีเหตุผลทางเศรษฐกิจ คือ ต้องการหารายได้มาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และมีเหตุผลทางสังคม คือ ทำให้รู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาเพื่อการส่งเสริม

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มคนเหล่านี้ นั่นเอง²³

ข้อเสนอแนะ

ควรนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุสำหรับสมาชิกที่อยู่ในเขตเมืองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านตัวผู้สูงอายุ อาจพัฒนากิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพและความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ และรวมทั้งกิจกรรมกระตุ้นเตือนให้ลูกหลานให้เห็นความสำคัญของการช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีโอกาสสมาคมปะสังสรรค์กับสมาชิกสูงอายุรายอื่นๆ ในชมรมสูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุนั่นเอง

2. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม อาจมีการขยายพื้นที่ในการทำกิจกรรมให้กว้างขวางมากขึ้น ทั้งนี้อาจมีการประสานงานกับผู้บริหารของเทศบาลเพื่อขยายพื้นที่ให้เพียงพอกับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมใช้

3. ด้านการจัดระบบบริการ อาจมีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ชมรมให้ทั่วถึงโดยอาจใช้การสื่อสารทางสังคมออนไลน์เนื่องจากลักษณะวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเมืองจะสามารถเข้าถึงสื่อเหล่านี้ได้ง่ายขึ้น การอำนวยความสะดวกให้สมาชิกชมรม ด้านการจัดรถรับ-ส่งในวันที่มีการจัดกิจกรรมของชมรมฯ และการจัดกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การสอนงานฝีมือที่ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. Department of Provincial Administration. Statistics of Thai aging in 77 provinces [Internet]. 2017 [cited 2018 Dec 6]. Available from http://www.dop.go.th/download/knowledge/th1533055363-125__1.pdf (in Thai)
2. Foundation for Older Persons' Development. Aging situation in Thailand [Internet]. 2016. [cited 2018 Dec 6]. Available from <http://fopdev.or.th/> (in Thai)
3. National Statistical Office. Report on the 2007 survey of the older persons in Thailand provinces [Internet]. 2007 [cited 2018 Dec 6]. Available from http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/survey/rep__older50.pdf (in Thai)
4. Laksananan T, Ittidechpong S, editions. Aging self-care [Internet]. 2015 [cited 2018 Dec 6]. Available from <http://knowledgemanagement.anamai.moph.go.th/download/BOOK/AgingSelfcare.pdf>. (in Thai)
5. Amagasa S, Fukushima N, Kikuchi H, Oka K, Takamiya T, Odagiri Y, et al. Types of social participation and psychological distress in Japanese older adults: A five-year cohort study. PLoS ONE 2017;12(4):e0175392.
6. Mahanupap Health Center. Registry of members of elder club at Mahanupap Health Center. Phitsanulok: Mahanupap Health Center; 2017. (in Thai)
7. Goll JC, Charlesworth G, Scior K, Stott J. Barriers to social participation among lonely older adults: The influence of social fears and identity. PLoS One 2015;10(2): e0116664. doi: 10.1371/journal.pone.0116664.
8. Chanawongse K, Isarangura Na Ayudhya V, Dansawadikul T. The study of factors affecting sustainability and continuity of the elderly health promotion club, the 7th Khon Kaen Health Center, Muang district, Khon Kaen province. College of Asian Scholars Journal 2016;6(1):136-41. (in Thai)
9. Aewsriwong N. Urban in new Thai society [Internet]. (n.d.) [cited 2019 Aug 14]. Available from <http://www.human.cmu.ac.th/courseonline/huge/050103/pdf/moung1.pdf> (in Thai)
10. Prasertpan C, Piaseu N, Maruo SJ, Kittipimpanon K. Activities and outputs of a Senior Clubinan Urban Community: a case study. Rama Nurs J 2014;20(3):388-400. (in Thai)
11. Adams KB, Leibbrandt S, Moon HA. Critical review of the literature on social and leisure activity and wellbeing in later life. Ageing & Society 2011;31(4):683-712.

12. Plodpluang U. Data analysis in phenomenology studies. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health* 2013;23(2):1-10. (in Thai).
13. Hatch JA. *Doing Qualitative Research in Education Setting*. New York: State University New York Press; 2002
14. Kang HW, Park M, Wallace JP. The impact of perceived social support, loneliness, and physical activity on quality of life in South Korean older adults. *J Sport Health Sci* 2018;7(2):237-44.
15. Senior Citizen of Thailand. Working together for aging care in communities [Internet]. 2017 [cited 2018 Dec 6]. Available from http://resource.thaihealth.or.th/system/files/documents/lo_book_old_boy_inside_072516.pdf. (in Thai)
16. Rejeski WJ, Fanning J. Models and theories of health behavior and clinical interventions in aging: a contemporary, integrative approach. *Clin Interv Aging* 2019;14:1007-19.
17. Khadsuk B. Comparison of data collecting from questionnaire and dialogue in studying the participation of committee of the senior citizens clubs in Bangkok Metropolitan [dissertation]. Bangkok: Thammasat University; 2010. (in Thai)
18. Tanner J. Aging and role loss [Internet]. 2010 [cited 2019 Aug 14]. Available from <https://www.brainybehavior.com/blog/2010/11/aging-and-role-loss/>
19. Viwatpanich K. Situation and direction of research-thesis in elder club in Thailand. *Thammasat Medical Journal* 2012;12(2):331-7. (in Thai)
20. Pongcharee P. The development of aging union activities: A case study of Nadoon Sub-district, Nadoon District, Mahasarakham Province. *J Grad MCU Khonkaen Campus* 2016;3(1):68-77. (in Thai)
21. Udplong A, Rojkureesateian K, Vong-Ek P. Factors driving the elderly club's activities: A case study of Ban Mae La Mao elderly club, Pha Wor Subdistrict, Mae Sot District, Tak Province. *Journal of Public Health* 2013;43(1):68-79. (in Thai)
22. World Health Organization. Global age-friendly cities: a guide [Internet]. 2007 [cited 2019 Aug 14]. Available from: http://www.who.int/ageing/age_friendly_cities_guide/en/
23. Mongphet C. Welfare needs that promote vocational self-reliance of the group of the elderly persons who are former employees of Metropolitan Administration [dissertation]. Bangkok: Thammasat University; 2009. (in Thai)